

9:30 Откриване

9:45-11:00 Първо заседание

Модератор: Полина Петрова

Деница Петрова (БАН) „Преписаните“ приписки (бележки, съхранени в късни преписи)

Резюме: Приписките – както бележките на писача, така и вторичните, съдържат разнообразна информация и често са единствени извори за важни събития от миналото. По-голямата част от тях са достигнали до нас в автограф, но има и някои, запазени в по-късни преписи. Благодарение на това явление до нас са достигнали думите на книжовници, чиито ръкописи са изгубени. До днес са съхранени над 10 „преписани“ приписки от X-XVIII в. Те са с разнообразна тематика, някои съдържат информация за значими събития, други дават съвсем лаконични сведения. Общото между тях е, че свидетелстват за съществуването на изгубени ръкописи. Причините за преписването им трябва да се търсят в различни насоки. Ранните бележки са запазени най-вероятно заради авторитетността на извода. При други причината е в ценната информация, която съдържат. Копирането на трети е израз на уважение към труда на книжовника. Причините са различни, но това, което обединява късните преписи, е уважението към писаното слово.

Амбър Иванов(а) (Гентски университет) Св. Текла във и извън славянската средновековна традиция

Резюме: За св. Текла вече е написано много. Текстът, в който за първи път се запознаваме със светицата – т. нар. *Деяния на апостол Павел и Текла*, е издадаван многократно (Грабиус 1700, Галландиус 1765, Тишендорф 1851, Липсиус 1819, Вуо 1913), включително и неговите обработките (Дагрон 1978, Талбот и Джонсън 2012, Нарро 2017), както и преводите на други езици (напр. арменски – Калцолари 2017, сирийски - Райт 2005, латински – Кастли 2014 и 2016). Всичко това буди дълбок и дългосрочен интерес към текста. В славянските академични среди знаем и много за светицата в средновековната славянска традиция. Не е така обаче за интересуващия се от славянската традиция западноевропейски учен. За него основен източник на сведения са изданието на Шарпе и Винкъ (1973, по преписа в Бдинския сборник) и

каталога на Сантос де Отеро (1978). В този доклад ще изложи онова, което вече знаем за Св. Текла в славянската традиция, както и каква е разликата в представите за нея в западноевропейските извори.

Пламена Костова (СУ) Апокрифният текст за св. Йоан Богослов в дамаскинарска традиция

Резюме: Във фокуса на вниманието на доклада ще бъдат два апокрифни текста за Йоан Богослов. Единият е известен като „Успение на Йоан Богослов“ (ВНГ 916). С него се отбелязва паметта на светеца на 26 септември в южнославянските староизводни четиминеи. Другият е апокрифът „Смърт на Йоан Богослов“, поместван в дамаскините. В доклада ще бъде представено битуването на двете произведения в южнославянски контекст и ще бъде направена съпоставка между тях.

Виолина Христова (СУ) Експесии на страданието: пренос на мотиви от мъченическото житие в художествената литература

Резюме: Настоящата статия има за цел да представи преминаването на мотиви от мъченическото житие в художествената литература чрез съпоставка на два текста, поставени на голямо разстояние един от друг на темпоралната ос – „Мъчение на Никола Нови Софийски“ от Матей Граматик и разказът „Ще ли ми се върне?“ от Любен Каравелов. Основният тематичен топос, около който ще бъде организирано изследването, е страданието в неговите експесивни прояви.

Дискусия

Почивка

12:00 -13:30 **Второ заседание**

Модератор: Пламена Костова

Кристиян Ковачев (ЮЗУ) „Те бръснат брадите си...“: Темата за брадите като част от религиозната полемика между православни и католици в периода XI-XIV в.

Резюме: Докладът ще разгледа темата за брадите като част от религиозната полемика между православни и католици в периода XI-XIV в. Целта е да се покаже, че във времена на усилен религиозна конфронтация дебатът за брадите намира своето място в образната система (и в словесния, и във визуалния образ). Както изтъква София Калописи-Верти една подобна „визуална рефлексия” на богословските идеи е нужна, за да се „защити православния литургичен обред от латинските практики” (Kalopissi-Verti 2012:46). В тези дебати в премахването на брадата се влага нов смисъл: старозаветната интерпретация, свързана със загубата на мъжко достойнство, социален статус, чистота и мъдрост се заменя с отпадане от вярата, отклонение от правото Христово учение, което води след себе си отлъчване от Църквата.

Явор Иванов (СУ) Прилагателни имена в Диалозите на св. Григорий Двоеслов

Резюме: Прилагателното име е част на речта, означаващо признак, качество или свойство на предметите, като негова функция е и да служи и за определянето на конкретни съществителни имена. Една от целите, заложи в представянето на този доклад, е да бъде разгледана част от прилагателни имена, употребени във втория превод на Диалозите на св. Григорий Двоеслов, което би ни разкрило малко повече за състоянието и новото в средновековния облик на българския език.

Лора Микова (БАН) - Семантичната структура, разглеждана като предикатно-аргументна структура, на някои производни съществителни имена с наставка *-ик/-ник* в синхрония и диахрония

Резюме: Чрез езика представяме ситуации, които имплицират (изискват по необходимост) някакви участници. Ситуацията наричаме предикат, а участниците – аргументи. В доклада се приемат принципите, използвани от Вяра Малджиева в 9. том на *Българско-полската съпоставителна граматика (Gramatyka konfrontatywna bulgarsko-polska)*, според които съществува структурен изоморфизъм между езиковите единици *изречение* и *лексема*, тоест приема се, че едни и същи комбинаторни правила действат както при съчетаването на лексемите в изречението, така и при съчетаването на морфемите в лексемата. В такъв случай семантичната структура на производната дума, подобно на семантичната структура на изречението, се разглежда като

предикатно-аргументна структура. Тя е конституирана от надредно понятие – предикат, който имплицира (изисква като свои съдържателни допълнения) други понятия – аргументи. По този начин се разглеждат някои производни съществителни имена с наставка *-ик/-ник*, като се прави сравнение между тяхната семантична структура в съвременния български език и в по-стари периоди от развитието на езика, включително в старобългарския.

Борислав Петров и Красимир Гегов (СУ; НГДЕК) Слепият има закрити очи – за етимологията на думата „сляп“

Резюме: В доклада се излага предложение за етимологията на праславянската лексема *slěpъ, за чийто етимон все още няма научен консенсус. Това, което смятаме, е, че в основата на предложението етимологичен ред стои възстановеният праиндоевропейски корен *k^hel- с разширение *-p- с каузативна вербална функция, от който се образува номинал в праславянския език по механизма на обратното формирание.

*Дискусия
Почивка*

*14:30 -15:30 Трето заседание
Модератор: Явор Иванов*

Полина Петрова (СУ)

Иван Петров (МУП) Към някои понятия за "умно" и "разумно" в Житието на Св. Антоний Велики и старобългарските му преводи

Резюме: В доклада се разглежда терминът *воєрѣс* и преводаческите му отражения в трите известни старобългарски превода на житието. Проследяват се присъствието и преводите на термина и в други паметници от старобългарската книжнина. Вземат се предвид и отношенията на разглежданото понятие с другите старогръцки термини от семантичния кръг на "ум, разум, разсъдък" в текста на оригинала и преводите му.

Симеон Михалков (СУ) Старогръцки и старобългарски елементи в гръцкия и в българския съвременен сленг (съпоставителен анализ)

Резюме: Сред най-забележителните характеристики на младежките социолекти е, че на семантична трансформация се подлагат лексикални и фразеологични единици, заимствани от най-различни източници. Изключение от това правило не представляват старобългарския и старогръцкия език и култура. Един от начините за изразяване на пренебрежително отношение или ирония е умишлено да се използват книжовни и архаични думи в неподходящ контекст. Остарелите думи, които се използват в сленга, са предимно историзми, които получават ново значение. Лексикално влиянието на старобългарския и старогръцкия в съвременния сленг се свежда до общуване в тесен филологически кръг, докато актуализирането на остарели лексикални и фразеологични единици с роден и чужд произход е далеч по-широко застъпено и е тема на настоящия доклад, който разглежда в съпоставка старогръцките и старобългарски историзми и фразеологизми в съвременния гръцки и в български сленг. Накратко тема на доклада са така наречените архаични неологизми, разгледани паралелно.

*Дискусия
Почивка*

*16:00-17:00 Четвърто заседание
Модератор: Амбър Иванов(а)*

Димитър Борисов (СУ) Кратки очерци на културата в Самуилова България

Резюме: Обикновено тази епоха се асоциира с безкрайните войни на българите срещу Византия и с падането на Първото българско царство. Така на един по-заден план остава културата от тази епоха. А тя я има. Дори е изключително важна, защото чрез нея българите, представени от техния владетел, показват тяхната концепция за политическата ситуация на Балканския полуостров по това време. Пример за това нещо лесно може да бъде посочен. Император Йоан Цимисхи успява да плени българския цар Борис II през 971 година. Така според византийската концепция България спира своето съществуване. Друго мислене имат българите в Югозападна България, където държавните традиции продължават и след 971 година. Битолският надпис е ярко потвърждение на това. Там за българския владетел е употребена думата „самодържец“.

Виктор Петров (СУ) Татарите на Кара-Кишек и ролята им за военнополитическия възход на Шишмановци (1302–1330 г.)

Резюме: Темата представя „Татарите на Кара-Кишек и ролята им за военнополитическия възход на Шишмановци (1302–1330 г.)“. Чрез нея ще се опитам да представя на аудиторията кои са причините за идването на монголо-татарския принц Кара-Кишек и неговите сподвижници във Видин през 1302 г. при деспот Шишман; как те подсилват военните му възможности и повдигат политическия му авторитет сред заобикалящите го владетели; имат ли те роля във военните начинания на цар Михаил III Шишман и участват ли в злополучната битка при Велбъжд от 28 юли 1330 г.

Никола Антонов Приемственост между музикалните системи на Византийското средновековие и Новото време (Хурмузиево-Хрисантовата реформа, 1814). Рецепцията в българската възрожденска традиция. С подзаглавие: Животът на средновековната трифония в българския псалтикийен репертоар, по примера на Двойните катавасии за Богоявление, поместени в ирмология на хаджи Ангел Иванов Севлиевеца (1870)

Резюме: Настоящият доклад се спира на един от най-характерните елементи на средновековната музикална система във Византия – трифонията – и проследява присъствието ѝ в репертоара на българската едногласна практика от XIX в., както е засвидетелствана в първите печатни псалтикийни сборници. Обект на анализ се явяват катавасиите за Богоявление, адаптирани на църковнославянски език в книгата Ирмологий (1870 г.) на хаджи Ангел Иванов. Творчество на Ангел Иванов изгражда фундамента на традицията в България и съставлява основата част от съдържанието на псалтикийните сборници, които се използват и днес в практиката на Българската православна църква.

Дискусия

Закриване на Климентовите четения за млади изследователи

ЗА АВТОРИТЕ

Деница Петрова (БАН)

Деница Петрова – Завършва специалност „История“ с бакалавърска специализация „Средновековна българска история“ и магистърска програма „Българско Средновековие и Възраждане VII-XIX в.“ в СУ „Св. Климент Охридски“. През 2016 г. защитава докторска дисертация в Института за литература при БАН, направление „Стара българска литература“. Работи като уредник в Историческия музей в гр. Оряхово. От 2019 г. е асистент в Института за исторически изследвания при БАН, секция „Средновековна история“.

Амбър Иванов(а) (Гентски университет)

Амбър Веселинова Иванов(а) е завършила магистратура по Гръцка филология (2014 г.) и по Латинска филология (2015 г.) в Гентския университет, и магистратура по Старобългаристика (2016 г.) в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. От януари 2017 г. работи като докторант-асистент в специалността „Източноевропейски езици и култури“, където преподава курсовете „Старобългарски език“ и „Методология II“ и подготвя дисертация-издание на мъчението на Св. Текла в превода на старобългарски (завършване в 01/2023 г.). Предишни теми на изследване са били: римското мъчение на Св. св. Козма и Дамян в гръцката и славянската традиция, изданието на славянския текст по южнославянските му преписи, метафрастовото мъчение на Св. Текла в превод от XIV век, изданието на текста по единичен препис, и обработката на метафрастовото мъчение от Агапий Критски и славянския превод от Йосиф Брадати, заедно с изданието на славянския текст по петте му преписа. Друг нейн интерес е: превеждането на съвременни български разкази на нидерландски.

Пламена Костова (СУ)

Пламена Костова е редовен докторант по направление „Старобългарска литература“ към катедрата по „Кирилометодиевистика“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Бакалавър по „Българска филология“ във Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, магистър към програмата „Старобългаристика“ към

катедрата по „Кирилометодиевистика“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Виолина Христова (СУ)

Казвам се Виолина Христова и съм студентка трети курс в специалност Българска филология. Интересите ми са в областта на Старобългарската и Възрожденската литература и по-специално на връзките между тях.

Кристиян Ковачев (ЮЗУ)

Кристиян Ковачев, докторант в докторската програма "Теория и история на културата", Югозападен университет "Неофит Рилски". Научни интереси: духовна и визуална култура на Средновековието.

Явор Иванов (СУ)

През 2016 г. Явор Иванов завършва румънска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. В тази специалност се изграждат и неговите интереси към историческото развитие на българския и румънския език, старопечатните книги и ръкописите. През 2017 г. Явор завършва магистърска програма старобългаристика към катедрата по кирилометодиевистика, където понастоящем е докторант.

Лора Микова (БАН)

Авторката е филолог специалист и задочна докторантка в Секцията за съвременен български език към Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките. Завършила е славянска филология с чешки език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Научните ѝ интереси са в областта на езиковата култура, граматиката, семантиката, съпоставителното изследване на славянските езици.

Борислав Петров и Красимир Гегов (СУ; НГДЕК)

Борислав Петров – завършил НГДЕК, студент в специалности „Класическа филология“ и „Балканистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“.

Красимир Гегов – завършил специалност „Класическа филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“, семестриално завършил специалност „Скандинавистика“, магистрант в специалности „Компютърна лингвистика“ в СУ и „Национална сигурност“ в УНСС, преподавател по латински и старогръцки език в НГДЕК.

Полина Петрова (СУ)

Иван Петров (МУП)

Иван П. Петров е преподавател по латински език и български за чужденци в Медицински университет – гр. Пловдив. Научните му интереси са съсредоточени върху индоевропейските езици, сравнителната и историческа граматика, както и ранната патристика и история на идеите и културата.

Симеон Михалков (СУ)

Симеон Михалков, докторант по специалност Сравнително балканско езикознание в департамента по Общо, индоевропейско и балканско езикознание на СУ „Св. Климент Охридски“

Димитър Борисов (СУ)

Казвам се Димитър Борисов. Уча в Историческия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Четвъртокурсник съм в специалност „История“.

Виктор Петров (СУ)

Казвам се Виктор Петров. В момента съм четвъртокурсник, изучаващ История в редовна форма на обучение в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Никола Антонов

Казвам се Никола Антонов. Завършил съм Софийската духовна семинария, следвал съм класическа филология в СУ, но професионалният живот ме отведе в други посоки. Наскоро завърших Общинската консерватория в гр. Кавала, Гърция, със специалност византийско пеене.

Солист и дългогодишен хорист съм на някои от най-изтъкнатите български състави за църковна музика като Ансамбъл "Св. Йоан Кукузел - Ангелогласния", Софийският свещенически хор и др., както и на гръцки хор за византийска музика "Доместики" (гр. Драма). Повече от 25 години се занимавам активно с изпълнение и изследване на източноцърковната. Интересите ми са в областта на едногласната музика, която е съхранена още от средновековието у нас, както и нейните проблеми и изменения след от Новото време насам. Заниманията ми са свързани с доста изследователска и изпълнителска работа както у нас, така и в съседна Гърция и целия Балкански регион. Нямам академична степен и не принадлежа на някоя институция. Работя независимо и изцяло за своя сметка. Следвал съм класическа филология в СУ, имам публикувани някои преводи от старогръцки на светоотечски съчинения, като в момента предстои да публикувам още някои неиздадени неща.